

N:o 209.

Af herr Nilsson i Bonarp, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning m. m.

I Kungl. Maj:ts nådiga proposition. n:o 39 ingår i § 5 af »Förslag till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför» den bestämmelsen, att »de till statsverket indragna afgifter skola under loppet af tjugu ecklesiastikår, räknade för hvarje pastorat från och med det år, då indragningen där vidtager, afskrifvas.»

I öfverensstämmelse med hvad en medlem af prästlönerregleringskommittén — hr S. O. Nylander — och åtskilliga af de myndigheter, som yttrat sig i ärendet, uttalat, finner jag den tid, som enligt det nu framlagda förslaget skulle förflyta, innan den på jordbruket hvilande särskilda skattebördan för prästerskapets aflöning varder på ett rättvisare sätt fördelad mellan jordbruket och öfriga näringsgrenar, allt för långt utsträckt. Såsom framgår af den kungl. propositionen skulle den senast fastställda löne-regleringen först år 1942 förfalla, hvadan den uteslutande på jordbruket hvilande tionden först år 1962 skulle vara fullständigt afskrifven. Visserligen kan det ha sina fördelar att »skynda långsamt», då det gäller omläggning af våra beskattningsgrunder eller andra samhällsreformer; men att i detta afseende vidtaga en omläggning, som först efter 53 år skulle vara fullständigt genomförd, det förefaller mig i alla fall vara en väl långt drifven försiktighet.

Jag tillät mig ock vid förra årets riksdag, då Kungl. Maj:t föreslagit en indragningstid af trettio ecklesiastikår, väcka motion (n:o 272) om sådan ändring af det framlagda förslaget, att afskrifningen af präster-

skapets tionde komme att äga rum för hvarje pastorat året näst efter det, med hvars utgång den fastställda lönereregleringen för prästerskapet i pastoratet upphör att gälla. Denna min motion blef visserligen icke tillstyrkt af det särskilda utskott, som hade att afgifva utlåtande öfver propositionen i fråga, men så mycken hänsyn tog dock utskottet till denna och andra i samma riktning gående motioner, att utskottet tillstyrkte sådan ändring i det kungliga förslaget, att den för tiondens afskrifning bestämda tiden nedsattes i utskottets förslag från 30 till 20 år. Då nu Kungl. Maj:t till årets Riksdag återkommit med ärendet, har denna utskottets uppfattning rörande afskrifningstidens lämpliga längd lagts till grund för § 5 i det nya förslaget. Emellertid finner jag äfven denna väntetid af 20 år, då det gäller aflyftandet af en ojämnt fördelad skattebörd, både onödig och orättvis, hvarför jag tagit mig friheten att i år återkomma med mitt förra året framburna förslag.

Rättvisa och billighet torde vara de förnämsta principer staten har att taga hänsyn till och göra gällande vid skattebördornas fördelning. I forna tider var ju på landsbygden jordbruket den enda näring, som såväl i fråga om prästernas aflöning som andra utskylder ägde någon bärkraft såsom skatteobjekt, och att jordbruket i den tiden fick bära hela bördan, kan ju både förklaras och försvaras. Nu äro ju dock förhållandena helt annorlunda. I de flesta församlingar hafva nya näringsgrenar uppvuxit, på hvilka en del af skattebördan kunnat läggas. Så har ju ock skett i de flesta fall. Men i fråga om prästerskapets aflöning utgå ännu på landsbygden nära tre fjärdedelar af hela församlingsbidraget från jordbruksfastigheten.

Såsom synes å sid. 48 i den kungl. propositionen utgjorde församlingsavgifterna till prästerskapets aflöning under ecklesiastikåret 1896—97 för landsbygden kr. 3,655,226 (= 74,58 %) af jordbruksfastighet och kr. 1,246,267 (= 25,42 %) af öfriga beskattningsföremål, och i mer än hälften — eller nära 59 % — af de i kommitterades tab. 2, tabellserien A, omförmälda 2,930 församlingarna utgjorde jordbruksfastighetens bidrag öfver 80 % af samtliga avgifter; däremot var det knappt mer än 2 % af landsförsamlingarna, där detta bidrag uppgick till blott 30 % eller därunder af samtliga avgifter. Ännu kraftigare framträder det orättfärdiga i fördelningen af denna skattebörd, om den uppmätes efter fyrktalet. Då blir — såsom synes å sid. 51 i den kungl. propositionen — jordbruksfastighetens belastning nära *tolv* gånger så stor som de öfriga beskattningsföremålen tillhoppa eller i medeltal för riket (städer och landsbygd) 27,09 öre pr fyrk för jordbruksfastighet mot 2,33 öre pr fyrk för annan fastighet och för inkomst. Att Riksdagen för att afskaffa denna numera alldeles orimliga och orätt-

visa börda från jordbruket skulle behöfva tillgripa en utjämningstid af 53 år, kan ej annat än förefalla egendomligt.

Det särskilda utskottet, som förra året behandlade den kungl. propositionen i detta ärende, yttrar (å sid. 150) härom: »Det synes föga lämpligt att låta de gamla tiondeavgifterna, om än förminskade, kvarstå, sedan tiden för de nya, första gången uppgjorda löneregleringarna inom de särskilda pastoraten gått till ända».

Att utskottet, trots detta sitt uttalande, kommer fram med ett förslag om en öfvergångstid af 20 år, kan synas något egendomligt men torde väl hafva berott på en hos utskottet förefintlig föreställning om det omöjliga uti att genomdrifva en så radikal förändring i det kungl. förslaget som den af mig föreslagna, hvars rättvisa och lämplighet utskottet dock gifvit sitt fulla erkännande.

I detta sammanhang erinrar utskottet om att enligt kungörelsen den 5 juni 1885 och lagen den 2 december 1892 afskrifningen af grundskatterna försiggick från och med år 1886 till och med år 1903 samt följaktligen slutfördes under en tidrymd af allenast 18 år.

Det är ju en känd sak, att prästerskapets tionde är af samma natur som kronotionden och af samma grunder tillkommen. Jag kan därföre icke förstå, hvarför det skulle behöfvas 53 år för den ena tiondeartens afskrifning, då det ej behöfdes mer än 18 år för den andra — isynnerhet då förslaget om den förra afskrifningen inkommer till Riksdagen 5 år efter den sistnämnda afskrifningens fullbordande. Då det redan för 5 år sedan lyckats helt aflyfta en orättvist fördelad skattebörda, bör det väl vara af den största vikt att skynda på, då det gäller att aflyfta en annan lika orättvist tyngande skattebörda, som är af alldeles enahanda natur som den andra. Så resonnerade 1898 års Riksdag, då det gällde att afskrifva den från de forna danska landskapen Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän samt af vissa hemman i Alfsborgs län utgående kyrkotionden. Riksdagen beslöt helt enkelt, att ifrågavarande kyrkotionde skulle från och med år 1900 upphöra att af de tiondeskyldige utgöras. Jag förstår inte hvad det kan vara, som skulle kunna hindra Riksdagen att handla lika raskt och beslutsamt, då det gäller den till prästerskapets aflöning utgående tionden, det vill säga afskrifva densamma för hvarje särskildt pastorat, så snart den för pastoratet i fråga gällande lönekonventionens giltighet upphör.

I den skrifvelse (n:o 122), som 1898 års Riksdag aflät till Konungen i ärendet, heter det bland annat:

»Billigheten af att, sedan beslut fattats om öfriga grundskatters fullständiga afskrifning, motsvarande förmån må beredas ifrågavarande tiondegifvare, torde vara allmänt erkänd, och likaledes torde endast en me-

ning förefinnas om lämpligheten af att genom kyrkotiondens afskrifning likställighet i afseende å jordbeskattningen inom landet i dess helhet varder befrämjad».

»På sätt Eders Kungl. Maj:t föreslagit synes med afseende å de jämförelsevis obetydliga belopp, hvarom här är frågan, afskrifning af förenämnda onera böra ske på en gång och icke under en följd af år, såsom beträffande grundskatterna är beslutadt.»

I samband härmed må ock anföras att från och med år 1900 afskrefs den i Skåne, Halland och Blekinge utgående helgonskylden.

Ofvannämnda riksdagsskrifvelse af år 1898 framhåller ett önskemål, som genom kyrkotiondens afskrifning skulle vinnas och som man äfven nu, då det gäller en annans afskrifning, torde taga hänsyn till, nämligen »likställighet i afseende å jordbeskattningen inom landet i dess helhet».

Såsom synes af Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition (sid. 51) växla de från jordbruksfastigheten å landsbygden till prästerskapets aflöning utgående afgifterna, som i medeltal utgöra 27,29 öre pr fyrk, från 3,53 öre pr fyrk (Gustaf Adolf i Karlstads stift) till 124,87 öre pr fyrk (Karesuando i Härnösands stift), och under det afgifterna i 41 församlingar ej uppgå till mera än högst 10 öre pr fyrk, stiga de i 69 församlingar till mer än 60 öre pr fyrk. *Det är ej rimligt att Riksdagen, då den går att verkställa en efter lång och dyrbar utredning tilltänkt omreglering af hithörande förhållanden, skulle låta en sådan olikhet delvis kvarstå ända till år 1962.*

Lika rättvist synes det ock vara att låta den ojämnhet, som råder med afseende å afgifterna från skilda jordbruksfastigheter inom en och samma församling, delvis kvarstå ända till sistnämnda år.

Denna olikhet är, såsom framgår af utredningen i föreliggande kungl. proposition (sid. 50), beroende därpå, att under det jordbrukets utveckling varit mycket olika å olika hemman och taxeringsvärdet därigenom företett stor växling, har i ett stort antal församlingar tionden — enligt bestämmelserna vid löneregleringen — under hela tiden utgått efter de taxeringsvärden, som åsatts fastigheterna året före vederbörande lönereglerings tillämpning, eller ock efter samma grunder (mantal, öresland, seland och dylikt) som före löneregleringen.

Huru böra då alla de här påpekade orättvisor och ojämnheter i beskattningen, som genom ett bifall till föreliggande kungl. proposition skulle kvarstå, undanröjas?

Genom en absolut skatteutjämning inom hvarje församling, så att alla till prästerskapets aflöning från församlingen utgående afgifter samman-

fördes i en summa, hvilken därefter lika fördelades på församlingens hela fyrktal, skulle i städerna belastningen utgöra i medeltal 1,81 öre pr fyrk, men i en stad, Falsterbo, uppgå till 13,19 öre pr fyrk, under det på landsbygden belastningen skulle utgöra (se sid. 72 i kungl. proposition n:o 39):

i	15 församlingar	5 öre pr fyrk och därunder,
»	112	» 5 till 10 öre,
»	267	» 10 » 20 » ,
»	933	» 20 » 30 » ,
»	509	» 30 » 40 » ,
»	204	» 40 » 60 » och
»	50	» öfver 60 » pr fyrk.

Ojämnheten i belastningen skulle bli så mycket mer i ögonen fallande, som utjämningen skulle verka ytterst olika i olika församlingar, belägna alldeles intill hvarandra. En sådan skattejämkning måste därför, såsom prästlöneregleringskommittén med rätta anmärker, »betraktas såsom förfe-
lad samt framstå i allt för bjärt motsats till grundskatteafskrifningen, hvars ledande grundsats just varit, att lindringen af skattebördan borde allestä-
des och för alla skattskyldiga vara jämn och likformig».

Såväl prästlöneregleringskommittén som Kungl. Maj:t hafva ju utgått från den förutsättningen, att prästerskapets aflöning icke blott är en församlings- utan ock en statsangelägenhet och att staten ej allenast äger att genom lagstiftning ordna kyrkans författning utan äfven är skyldig att i ekonomiskt afseende draga försorg om de kyrkliga institutionernas upprätthållande. Det skulle då, synes det mig, legat närmast till hands att vidtaga en sådan omläggning af grunderna för prästernas aflöning, att härför nödiga afgifter kunde för hela riket komma att utgå efter samma grunder och jämnt fördelade på alla inkomsttagare efter deras inkomster — vare sig dessa beräknas af fastighet, kapital eller arbete.

Prästlöneregleringskommittén och efter denna Kungl. Maj:t ha emellertid gått en annan väg, och då ingen utsikt finnes att nu få fram ett helt annat system för erhållande af de till prästerskapets aflöning nödiga inkomsterna, vill jag ej här inlåta mig på något förslag i denna riktning.

Emellertid synes det mig, att Riksdagen utan betänkande skulle kunna förkorta den tid, som föreslagits för aflyftande från fastigheterna af på dem hvilande särskilda afgifter för prästerskapets aflöning, så att afskrifningen af dessa afgifter må ske för hvarje pastorat året näst efter det, med hvars utgång den fastställda löneregleringen för prästerskapet i pastoratet upphör att gälla. Om för denna afskrifning nödiga medel utgå af statsverket, så blir ju — från och med 1942, då den sist fastställda

löneregleringen upphör att gälla — utjämningen af denna skatteböroda någorlunda fullständig. Visserligen komme enligt § 7 i Kungl. Maj:ts förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning församlingsafgifter att upptagas — olika för olika församlingar allt efter det föreliggande behovet — men då dessa afgifter begränsats till högst tio öre för hvarje person och därutöfver till högst sex öre för hvarje helt eller påbörjad tiotal kronor af inkomstbeloppet, så kunna i alla fall olikheterna ej blifva betydliga.

På hvad sätt statsverket skall erhålla medel till fyllandet af lönefondens behof under den tid Kungl. Maj:t beräknat, att indragningen till statsverket af prästerskapets tionde skulle äga rum, blir ju en särskild fråga, som dock ej torde vara så svår att lösa. Enklast och rättvisast torde väl vara, att kyrkofonden erhöle det behöfliga fyllnadsdeloppet af statsverket.

På grund af hvad jag sålunda anfört, hemställer jag,

att Riksdagen måtte vid antagandet af Kungl. Maj:ts förslag till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför vidtagna den ändring, att afskrifningen af nämnda tionde må äga rum för hvarje pastorat året näst efter det, med hvars utgång den på grund af förordningen den 11 juli 1862 eller förordningen den 1 november 1872 fastställda lönereglering för prästerskapet i pastoratet upphör att gälla och att statsverket till kyrkofonden inbetalar motsvarande belopp.

Stockholm den 15 mars 1909.

P. Nilsson.

I motionens syfte instämma:

L. Gust. Broomé.

John Jönsson.

A. Henriksson.

*Olof Olsson,
Kullenbergstorp.*

Nils Jönsson.

Nils Larsson.

N. Akesson.

Johan Erlansson.

A. C. Gunnarsson.

O. H. Svensson.

Johan Jönsson.

Jöns Pålsson.

Per N:son Bosson.

Esbjörn Persson.

Jöns Jönsson.

Aug. Ifvarsson.

J. C. Jespersen.